

Informācija plašsaziņas līdzekļiem
2018.gada 7.februārī

PTAC: Iedzīvotāji Latvijā tērē vairāk nekā nopelna, jāveicina finanšu pratība

Patērētāju tiesību un aizsardzības centrs (PTAC) informatīvi izglītojošā kampaņā par atbildīgu aizņemšanos – “Sauc lietas īstajos vārdos” vērš uzmanību, ka iedzīvotāju finanšu pratība Latvijā ir zema un aicina iedzīvotājus rūpīgāk izvērtēt savu finansiālo ilgtspēju, lemjot par naudas aizņemšanos. PTAC un Latvijas Universitātes Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes (LU BVEF) veiktā pētījuma “Distances jeb ātro kredītu izmantošana Latvijā” rezultāti norāda, ka Latvijas iedzīvotāji tērē vairāk, nekā nopelna un uzkrājumu veidošanu kavē vieglā iespēja aizņemties.

Jānis Upenieks, Ekonomikas ministrijas parlamentārais sekretārs: “Latvijas ekonomiskā izaugsme ir stabila, pēdējo gadu laikā vērojama stabila ekonomikas augšupeja, par ko liecina gan makroekonomiskie rādītāji, gan iedzīvotāju pirktpējas pieaugums, izmantojot dažādus finansējuma avotus, tostarp, dažādus kreditēšanas veidus. Līdz ar to būtiska ir sabiedrības izglītošana par finanšu pratību. Finanšu tehnoloģiju attīstība patlaban globāli ir straujāka nekā sabiedrības spējas tai pielāgoties, arī kreditēšanas jomā fintech industrija straujā attīstība ir veicinājusi gan kreditēšanas pieaugumu, gan klientu apkalpošanas ērtumu, gan pakalpojumu dažādību. Jāuzsver, ka kreditēšana ekonomiskās attīstības ciklā ir veicināma un nevar pēc būtības apgalvot, ka kredīts tas ir labi vai slikti. Kredīts ir atbildības uzņemšanās par savu rīcību – tā ir patērētāja apzināta izvēle; tādēļ uzskatu, ka gan valsts pārvaldes – šajā gadījumā PTAC, gan arī pašas kreditēšanas nozares uzdevums ir palīdzēt sabiedrībai šo izvēli izdarīt apzināti – ar zināšanām un izpratni par katra paša indivīda pieņemtajiem lēmumiem.”

2017.gada 1.pusgadā bankas kopumā visa veida kredītos mājāsaimniecībām izsniegušas 300,89 miljonus EUR. Savukārt alternatīvo finanšu pakalpojumu sniedzēji – identiskā laika periodā – 280,59 miljonus EUR. Detalizētāk aplūkojot tieši patēriņa kredītu portfeli, ir redzams, ka bankas patēriņa kredīti (kredīti patēriņa preču iegādei, norēķinu kontu kredītlīnijas, u.tml.) 2017.gada 1.pusgadā izsniegušas 104,52 milj. EUR apjomā. Savukārt alternatīvo finanšu pakalpojumu sniedzēji patēriņa kredītos (tai skaitā lombardu pakalpojumi, patēriņa kredīti un distances kredīti) ir izsnieguši 191,48 milj. EUR. 2017.gada 1.pusgadā no jauna izsniegtajos nebanku kredītos dominē Distances jeb ātrie kredīti ar vairāk kā 114 miljoniem eiro jeb 41% no visas no jauna izsniegtu nebanku kredītu kopsummas. Šī iemesla dēļ PTAC kā patērētāju nebanku kredītētāju uzraudzības iestādei bija svarīgi izpētīt iemeslus, kas mudina izmantot tieši šādu kredīta veidu, patērētāju spēju atmaksāt, vienlaicīgi spēju uzkrāt, kā arī sabalansēt savas mājāsaimniecības budžetu.

PTAC un LU BVEF pētījumā noskaidrots, ka galvenais iemesls izvēlei par labu ātrajiem kredītiem pie nebanku aizdevējiem ir ērta un ātra aizdevuma noformēšana (71,70%), kā arī tas, ka nav nepieciešams sniegt paskaidrojumu tēriņu nolūkam (52,27%), nav jākārtos dažādas formalitātes (51,99%) un ir iespējas aizņemties nelielas naudas summas (51,39%).

LU BVEF asoc. prof. Jānis Priede skaidro: “Eiropas Savienībā un arī Latvijā ilgstoši īstenotā patēriņa veicināšanas politika ir radījusi pretrunīgus rezultātus. No vienas puses business attīstās un valsts ekonomika aug, bet no otras puses – nepamatot aug arī daudzu cilvēku tēriņi un optimisms par

saviem nākotnes ienākumiem. Vairāk nekā pusei Latvijas iedzīvotāju nav nekādu vai ir minimāli (mēnesis) uzkrājumi. Motivāciju krāt būtiski mazinājušas zemās depozītu procentu likmes un, kā apliecina pētījums – arī viegli pieejamie ātrie kredīti. Cilvēki nekrāj, jo ir viegli aizņemties.”

Lai gan pēdējo gadu laikā nebanku aizdevumu skaits ir samazinājies, kopumā ir pieaugusi aizdevumu summa. Tas norāda, ka iedzīvotāji ir gatavi aizņemties lielākas summas vai aizņemties atkārtoti. Saskaņā ar LU BVEF veiktā pētījuma rezultātiem visbiežāk ātrie kredīti ņemti rēķinu vai parādu segšanai (38,89%), pārtikas un sadzīves preču iegādei (27,59%), kā arī transporta līdzekļa iegādei vai remontam (27,30%). Tāpat viens no biežākajiem aizņemšanās iemesliem elektronikas preču un sakaru līdzekļu iegāde (21,06%), kas nav uzskatāmas par pirmās nepieciešamības precēm. Aizņēmums ņemts arī zālēm vai medicīnas pakalpojumiem (19,13%), kam seko mājokļa remonts (18,65%) un ceļojumi (12,47%).

Baiba Vītoliņa, PTAC direktore: “Tas, ka ar katru gadu pieaug aizdevumu apjoms dažādās nozarēs, ir būtisks signāls tam, ka arvien lielāka uzmanība jāpievērš sabiedrības finanšu pratībai, kas šobrīd praktiskajā rīcībā un attieksmē ir salīdzinoši zema. Dažādu aizdevēju komunikācija ir tik piesātināta, ka patērētājam šobrīd ir sarežģīti pieņemt racionālu lēmumu, jo vilinājumu un iespēju ir ļoti daudz.”

Pētījuma rezultāti liecina, ka no tiem aizņēmējiem, kuriem bija problēmas ar kredīta atmaksu noteiktajā termiņā, 50% pagarināja atmaksas grafiku, savukārt 30% aizņēmās atkārtoti pie citiem kredītdevējiem vai no draugiem, lai atmaksātu parādu. “Tas norāda uz to, ka ir īpaši svarīgi veicināt iedzīvotāju zināšanas un spēju salīdzināt dažādus aizdevumu veidus, izvērtējot nepieciešamību aizņemties. Sauc lietas īstajos vārdos, jebkurš aizņēmums ir parāds, kas uzliek papildu finanšu slogu aizņēmējam. Līdz ar to ir vitāli svarīgi, lai nepieciešamības gadījumā patērētājs spētu izvērtēt, salīdzināt un izvēlēties piemērotāko finansējuma avotu,” skaidro B.Vītoliņa.

Pētījuma ietvaros 38,6% respondentu atzina, ka viņiem ir grūti saplānot savu budžetu, lai atmaksātu kredītu. Kā galvenos iemeslus nespējai atdot kredītu noteiktajā termiņā 50,28% respondenti minējuši ienākumu samazināšanos un 49,53% citus neplānotus tēriņus. Tāpat atdot naudu laikā 38,81% respondentus kavējis uzkrājumu trūkums un grūtības atlikt naudu kredīta atmaksai. No tiem, kuri pagarināja kredīta atmaksas termiņu, vairākumā gadījumu 81,2% kredīta atmaksas termiņš tika pagarināts divas un vairāk reizes, bet 35,5% gadījumu pat četras un vairākas reizes.

PTAC informatīvi izglītojošā kampaņa par atbildīgu aizņemšanos – “Sauc lietas īstajos vārdos!” tiek īstenota ar mērķi informēt sabiedrību par atbildīgu aizņemšanos un patērētāju maksātspējas izvērtēšanu, aicinot patērētājus kritiski izvērtēt un salīdzināt dažādus aizdevumu piedāvājumus, atbilstoši savai spējai tos atmaksāt.

Kampaņas ietvaros izstrādāta izglītojoša un interaktīva interneta vietne www.parads.lv, kur pieejams parāda atmaksas kalkulators, ar kura palīdzību ir iespējams noteikt darba stundu apjomu, kas jānostrādā, lai atdotu parādu. Tāpat interneta vietnē pieejams finanšu saistību terminu skaidrojums jeb vārdnīca, kā arī ekspertu padomi, kam pievērst uzmanību pirms izšķirties par aizdevumu, lai savlaicīgi būtu iespējams to atmaksāt, izvairoties no jaunām parādsaistībām.

Papildu informācija:

Sanita Gertmane,

Patērētāju informēšanas un komunikāciju daļa

sanita.gertmane@ptac.gov.lv, Tel. 67388622, 26544528